

כותי שער מתאים. הלב הלאומי והכיס הפי-
רטי לא התנגשו.

רת

הדוגמה האי־שית

הרחובות המולכים לבני־ברק היו שחור-
רים מאדם וממכונות. מאז ימי רבי עקיבא
לא ראתה העיר הקטנה המונים כה רבים.
נהרות אדם השתפכו מכל הכיוונים, יצרו
אגם רחב על המשטח שליד הבית בו חי ומת
הרב אברהם ישעיהו ("חזון איש") קרליץ.
20 אלף הבאים ללוחו למנוחת עולם מילאו
את הגנות, את העצים, את עמודי החשמל.
מעל להם נשבה רוח שרב, נתנה גם לשמים
את גחן האבל האפור.

רבים מן המלחים לא הלכו רק אחרי מי
טחו של גדול בישראל. הם ליו למנוחת עו-
לם אדם שהכירוהו באופן אישי, אשר נהגו
לבוא אליו גם לפניו, לא בהמון, אלא אחד
אחד. משך 20 שנות שיבתו בארץ נהג החי-

את קופתו, לא השאיר כל אשלייה שהיא
לגבי אפשרויות החלפת השילומים ב־60 מיל-
יונים הדולארים מההענקת האמריקאית. לא
ידוע עדיין מה היו תוצאות השיחות המוק-
דמות בגרמניה. אולם ארצה הגיעו קטעים
מהעיתונות הגרמנית, המתייחסת בספקנות
רבה לגבי האפשרויות להוציא את ישראל
מהמצוקה הכלכלית עקב עיכוב ההענקת.
כי:

● גרמניה קונה בעצמה חיטה מארצות
אחרות.

● לגרמניה יש השנה מאון שילי עם
ארצות גוש השטרלינג, והיא לא תוכל להע-
מיד את השטרלינגים או הדולארים המבור-
קשים לרכישת מיצרכים חיוניים (קרי דלק).

גרמניה, תוכל השנה במקרה הטוב ביותר,
לקבוע את המכסה המקסימלית בתשלומי
השילומים, שהיא 310 מיליון מרק.

אולם חוגים גרמניים שהיו יותר גלויי
לב הביעו את הסתייגותם לגבי העזרה ל-

בניקה, להפסיק את העבודות בערוץ ה-
ינדן.
כ"ג: נגד שרת. הדו"ח ירד כמי
הלומה כבדה על ראשי המדינה. גם הידיעות
הקודמות על מגמת האמריקאים לקצץ כ-10
מיליון דולאר בהענקת בת 67 מיליון דולאר,
גרמו כאב־ראש הגן ללוי אשכול ולפרץ
ברנשטיין. משרדיהם נחפזו לערוך מחדש את
התקציבים במטבע זה, לקצץ בכל הסעיפים
האפשריים, מנות הקפה והתה הוקטנו מיד,
ועדיין היתה יד המקצץ נטויה.

כשנתקבל האיום על הפסקת מתן ההענקת
נדמה היה שיד המתונים בממשלה תהיה על
העליונה. שר החוץ, משה שרת, היה עוד
לפני כן נגד הסתבכות עם ראש משקיפי
א"ם ועם דאלס, חיפש מוצא בכבוד מעניין
חפירת התעלה בבנות־יעקב. אולם ההצבעה
בממשלה הוכיחה הפעם אחרת. שרת נשאר
במיעוט גמור. (לצדו עמדו רק שפירא
ונפתלי) הציונים הכלליים, למרות הרגזו
בגלל הפעולות בערוץ הירדן ופעולות תגמול

מדיניות-החוץ האמריקאית. תוכנית זו הכי-
לה, נוסף להצעה לשיתוף של מדינות ערב
בהנאה ממקורות המים הנמצאים בגבול ישר-
אל, גם רמזים מרחיקי לכת על שלילת
הריבונות המוחלטת של ישראל מאזור הגב, וביקורת
על תכנוניהם של לאודרמילק
ומומחים אחרים. טענו מחברי ההצעה: אין
כל צורך להוריד את מי הירדן לגג, יש
עדיין די אדמות בלתי־מופרדות בצפון הארץ.
מחברי התוכנית ניסו להעמיד פנים תמי-
מות. הם פשוט סרבו להתחשב בגבולות
הנוכחיים בין ישראל ושכנותיה, ציינו במש-
פט מוסגר כי "יתכן ויהיה צורך לסמן אי-
אלו שיוניים בגבולות שביית הנשק".

הרצון העז לבצע תוכנית זו הוא שעמד
ועומד מאחורי המדיניות האמריקאית, הוא
שעורר את מדינות המערב לנקוט עמדה
חסימה בדרישתם להפסקת העבודה בערוץ
הירדן. הוא שעמד מאחורי ההעלאה הדרושה
של פרשת חקירות הגבול במועצת הבטי-
חות. פרשת קיבא שמשה לאמריקאים רק
תרוץ מצויין, שסופק חייג על ידי ישראל.

התוכנית לא היתה סוד: ידעו עליה עש-
רות פקדי א"ם שעסקו בהכנתה המקצועית
והטכנית. ידעו עליה אפילו העיתונאים המ-
שרתים במסדרונות א"ם. רק גוף אחד לא
ידע דבר: משלחת ישראל באו"ם.

אחרי כולם. כשהצהיר אבא אבן שאין
באפשרותו לנקוט עמדה מאחר שהתוכנית
לא היתה ידועה לו, לא היתה זו התחמקות
דיפלומטית. זו היתה אמת לאמיתה.
רק לאחר שכל הגורמים כבר הגיבו על
"תכנית קלאפ", כולל העתונות העולמית
אשר הגיבה מיד עם פרסום הדו"ח, קיבלה
ממשלת ישראל את האינפורמציה הדרושה
כדי לבדוק מה הן ההלכות המדיניות הסי-
מונות מתחת הכותרת התמימה: "דו"ח
מקורות המים בעמק הירדן לעיונה של סוכ-
נות הסעד והתעסוקה של א"ם".

הסביר אחד מעובדי השרותים האחראיים
לכשלונו: "אנחנו תמיד נכשלו בגילוי הד-
ברים הברורים ביותר, משום שהיינו עסו-
קים, חיפשנו חומר סודי. לעתים קרובות
ביותר התברר לנו שבשטח הפוליטי הדברים
אינם כל כך סודיים".

ממשלה

לא להרגיז

כשקבל פנחס שנע, ראש משלחת השילומים
בכלל הגרמנית, מברק דחוף מאת ממשלת
ישראל לבוא במהירות האפשרית לירושלים,
לא יכול היה בשום פנים לנחש את סיבה
ההומנה הפתאומית. זה עתה חזר ממדינת
ישראל לגרמניה, כשבירדו רשימת סחורות
השילומים לשנת 1954/55. הוא מיהר לה-
גיש לממשלת בון את הרשימה ב־1 באי-
טובה, לפי הנוהל, לא הספיק עדיין לפרק
את מזוודותיו במלון הגרמני, והנה נקרא
לחזור. האם שכח משהו?

באותו זמן המו משרד ראש הממשלה
וצמרת האוצר כחורות. מעצבי המדיניות הי-
שראליים עיינו בכובד ראש בדו"ח שגריר
ישראל בארה"ב אבא אבן, שהודיע בצורה
שלא השתמעה לשתי פנים כי הממשלה הי-
אמריקאית החליטה לעכב את מתן ההענקת
לשנת הכספים השוטפת לישראל, בגלל אי-
ציותה להוראות ראש משקיפי א"ם, ראגן

ההפגנה הגדולה בעיר הירדן, נגד תוכנית הירדן.

"ילדים, אבא איננו!"

וון־איש לקבל כל אדם, בכל זמן ובכל עניין.
לא היה דבר שלא ידע, לא היה דבר שבו
לא יכול היה לתת עצה: רפואי, עסקי,
ענייני משפחה, וכמובן דברי תורה ואפילו
מצע חדיש.

פועל בכביש ונשיא המדינה. אני
שי־בניברק היו רגילים לראות את דמותו
הקטנה של הרב, שטייל בשעה מוקדמת מדי
בוקר בבוקרו בחברת תלמידיו. "טוב לל-
כת", היה נוהג לומר "זה בריא לגוף". הוא
לא טעה: לגביו, היתה זו תרופה מצויינת
לפחלת הסוכר שכירסמה בו. אנשים שפגשו
בו בדרכו, חרדים או חופשיים, גברים או
נשים, קדו לפניו קיוה עמוקה. גם הוא הי-
שם כבוד לכל אדם, בין אם היה זה פועל
בכביש או נשיא המדינה, שבא לבקרו בשעת
חנוכת הבית של ישיבת פוניבז' בבני־ברק.
מושיג הגדולה המקובלים בעולם, לא עשו
על החזון־איש רושם. היו לו ערכים משלו.
גם לזהב, שורש כל רע, לא היתה כל
שליטה עליו. הוא חי חיים צנועים ביותר,
למד, לימד, וכתב את ספריו. לא פעם ניסו
מעריצים עשירים, בדרך זו או אחרת, לה-
ציע לו את עזרתם. אך הוא סירב תמיד
לקבלה. מתנות שהגיעו אליו מידי אלמו-
נים, שביקשו למנוע בדרך זו את אפשרות
ההחזרה, נשלחו למוסדות צדקה ולתלמידי
ישיבה. הוא חי רק מהכנסות ספריו.

בכי בקהל. סיפורי אגדה נרקמו
סביב דמותו של הרב, שעזר לנצרכים, ריפא
חולים ועודד נדכאים. כשהספידו גיסו הרב
לבן־הקוק שאמר: "ילדים, אבא איננו יותר!"
געה כל הקהל בככי.

בחייו הצנועים המלאים רצון עז לסייע
לכל אדם, הראה החזון איש כי דת יכולה
להיות יותר מאשר מלחמה פוליטית תפלה
ועקרה. ההמונים שהלכו אחר מיתתו קיוה,
אולי, בסתר ליבם שחיי הדת בישראל ילבשו
את הצורה, שהוא שימש לה דוגמה אישית.

מעשי מופת

מוזג אייר קשה

גלים גבוהים התנפצו מול שוברי הגלים
של נמל תל־אביב, כיסו אותם בקצף לבנבן.
הים היה שחור, השמש התחבאה בתוך ענ-
נים כבדים.

אך העבודה נמל לא שכחה. סווארי תל-
אביב, העובדים לעתים קרובות בתנאים
כאלה, פרקו אותו יום, ב־29 לנובמבר 1951,
(המשך בעמוד 10)

ישראל גם לו היה בכוח ממשלת בון היה
לעזור. נימוקים:

- לא להרגיז את פוסטר דאלס.
- לא להרגיז את הערבים.
- לא להרגיז את הגרמנים.

המשק

הלב והכיס

הציבור, שהיה עד כה רגיש לכל תנועה
קלה בכלכלה, קיבל את הידיעה על עיכוב
הענקת כספי הסטואים ביוון העתיקה. ההר-
גשה כי הכשלוש בשנת המדיניות לא נבעה
משיקולים מפלגתיים צרים או מאמביציות
אישיות, עוררה את הגאון הלאומית הרדומה
אפילו בליבו של איש השוק השחור. שוב
הוכח כי מנהיגות נועזת יכולה לעורר הדים
עמוקים בנשמה הציבורית, המגיעים, אי-כ-
שהוא, גם לרחוב ליליבלום, תל־אביב.

רבים הבינו מה משמעות הצעד האמריקאי.
תקציב ייבוא המזון, המגיע ל־42 מיליון דו-
לאר לשנה, מבוסס בעיקרו על ההענקת.
הלחם הפשוט לבדו עולה 25 מיליון דולאר,
הדלק 35 מיליון. אולם התגובה בשוק היתה
שקטה. אותו ציבור, שהסתער על התנזיות
בימי הפיקוח של דוב יוסף, הגיב הפעם
כאילו לא קרה דבר.

לדא אי־נעימות. אולם הבורסה השחור
רה, המקבלת את השראתה מבורסות חוץ,
מצאה את הסיבה המבוקשת להחיות קצת
את המסחר. בזהב ובדולארים. "המלכים"
והדולרים השחורים קפצו למעלה.

אלא שגם בהנהלת הבורסה השחורה נמ-
צא כוחות שבלמו את הקפיצה. אמנם, המניע
לא היה פטריסטי לגמרי, אלא הרבה יותר
קרוב לכיסו של הספטר: מאחר שכל המס-
חר לא נעשה תמורת כסף מזומן, אלא באמצ-
עות רישום בבנקים, נסתבר כי ספי-
סרים רבים יצטרכו לפשוט את הרגל אם
המניע יעלה במידה רבה מדי. כדי למנוע
א־נעימות זו מחבריהם, נקבע באופן מלא-

ללא ידיעתם, תמכו בראש־הממשלה.*

הקש לטובע. אולם עם ההחלטה לא
להיכנע ללחץ האמריקני, נשאר חור פעור
בקופת האוצר. לפני שנה, בתקופה זו, עבד
כבר משרדו של מאקי־נאל במלוא הקיטור.
האדמיניסטרציה של ממשלת טרומן העבירה
באותה תקופה כבר סכום של 50 מיליון
דולאר, והממשלה יכלה לסתום פיות כמה
נושים ולמלא בורם הדולארים את המחסנים
הריקים. השנה לא קיבלה עדיין אף סנט.
החובות שרבעו עליה לא היו קלים כל עיקר.
70 מיליון דולאר היה עליה לשלם תוך
תקופה קצרה.

מישהו הזכיר לפתע את השילומים. שיוכלו
לעמוד לעזר בזמן צרה. כשם שהטובע נאחו
בקש, ולמרות שלא האמינו בעזרתה של גר-
מניה, יצא מבקב מבוהל לפנחס שנער.
תוכן השיחה בין שנער ולוי אשכול לא
פורסם ברבים. יושב־ראש משלחת הקניות,
המכיר את גרמניה לא פחות טוב מאשכול

* שדחה לזמן קצר את פרישתו הסופית,
עד עבור זעם המשבר הנוכחי.

איש־מופת אריה חוכמן

"אדם נפל למים!"